

Інформація про автора

Трач Оксана Юрївна – аспірант кафедри маркетингу і логістики Національного університету "Львівська політехніка" (79013, Україна, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, e-mail: oksanatrach90@gmail.com).

Информация об авторе

Трач Оксана Юрьевна – аспірант кафедри маркетинга и логистики Национального университета "Львовская политехника" (79013, Украина, г. Львов, ул. С. Бандеры, 12, e-mail: oksanatrach90@gmail.com).

Information about the author

O. Trach – postgraduate student of Marketing and Logistics Department of Lviv Polytechnic National University (12 S. Bandery St, 79013, Lviv, Ukraine, e-mail: oksanatrach90@gmail.com).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Гавкалова Н. Л.

Стаття надійшла до ред.
27.02.2014 р.

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

УДК 332:316.334.2(477)

Гаращук О. В.
Куценко В. І.

Освіта тримає руку на пульсі людських цінностей та ідеалів, індивідуального та суспільного світогляду поведінкових пріоритетів і конкретних вчинків.

Академік Б. Гершунський

Розкрито необхідність в умовах науково-технічного прогресу постійного підвищення вимог сучасного ринку праці до професійної кваліфікації працівників. За цих обставин актуальною є проблема формування системи неперервної освіти, передачі знань від одного покоління до іншого. Висвітлено сутність неперервної освіти та її складових. Особливу увагу приділено вищій освіті, яка посідає вагоме місце в системі неперервної освіти, у формуванні головної продуктивної сили суспільства. Підкреслено, що проблемам її формування та розвитку значну увагу приділяють країни Західної Європи. Розкрито особливості неперервної освіти в ряді європейських країн. Обґрунтовано необхідність подальшого підвищення ефективності неперервної освіти, у тому числі шляхом формування парадигми освітнього середовища, а також більш ефективного використання при цьому синергетичного підходу.

Ключові слова: неперервна освіта, освітнє середовище, науково-технічний прогрес, синергетика.

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ
ФОРМИРОВАНИЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ
СИНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ**

УДК 332:316.334.2(477)

**Гаращук Е. В.
Куценко В. И.**

Раскрыта необходимость в условиях научно-технического прогресса постоянного повышения требований современного рынка труда к профессиональной квалификации работников. При этих обстоятельствах актуальной становится проблема формирования системы непрерывного образования, передачи знаний от одного поколения к другому. Освещена сущность непрерывного образования и его составляющих. Особое внимание уделено высшему образованию, которое занимает важное место в системе непрерывного образования, в формировании главной производительной силы общества. Подчеркнуто, что проблемам ее формирования и развития большое внимание уделяют страны Западной Европы. Раскрыты особенности непрерывного образования в ряде европейских стран. Обоснована необходимость дальнейшего повышения эффективности непрерывного образования, в том числе путем формирования парадигмы образовательной среды, а также более эффективного использования при этом синергетического подхода.

Ключевые слова: непрерывное образование, образовательная среда, научно-технический прогресс, синергетика.

.....

**CONCEPTUAL PRINCIPLES OF LIFELONG LEARNING
IN THE CONTEXT OF A SYNERGETIC PARADIGM
OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

UDC 332:316.334.2(477)

**O. Garashchuk
V. Kutsenko**

The need for continuously raising modern labour market requirements to professional skills in the scientific and technological progress was revealed. Under the circumstances, the formation of lifelong learning, transfer of knowledge from one generation to another is becoming topical. The nature of lifelong education and its components was highlighted. Particular attention was given to higher education, which occupies an important place in the system of lifelong education, in the formation of the main productive force of society. Emphasis was put on the fact that the problem of its formation and development gets great attention in Western Europe. The features of lifelong learning in several European countries were revealed. The rationale was provided for further enhancement of lifelong learning, including the formation of a paradigm of educational environment and more efficient use of the synergetic approach for this purpose.

Keywords: continuous education, learning environment, scientific and technical progress, synergy.

За сучасних умов постійне оновлення професійної та загальної культури, навички практичної діяльності громадян протягом усього життя стають необхідністю. Адже від цього залежить економічний розвиток країни, поширення демографічних цінностей, досягнення високого добробуту населення. Головним завданням такого підходу є забезпечення економічного зростання країни та її конкурентоспроможності. Це, у свою чергу, потребує неперервної освіти, яку автори розглядають як процес отримання населенням базових професійних і додаткових знань, навичок і компетенцій, які є одним із механізмів соціальної мобільності. Водночас неперервна освіта забезпечує рівність життєвих шансів громадян, поліпшення якості життя, встановлення соціальної єдності, підвищення громадянської активності населення. Тобто неперервна освіта впливає на розвиток практично всього суспільного життя.

Тож не дивно, що розвитку неперервної освіти значна увага приділяється в багатьох країнах світу. У переважній більшості з них неперервна освіта визначається в контексті більш широкого системного бачення – як освіта з початку і до кінця життя, у відношенні системи неперервної освіти в цілому з відповідними цілями та пріоритетами, з відповідними механізмами вдосконалення кожного з них. Неперервна освіта останнім часом стає все більш затребуваною. Вона лежить в основі багатьох явищ і процесів, які визначають становлення та діяльність особистості як суб'єкта соціальних відносин. Для визначення основних положень і принципів ролі неперервної освіти в розбудові економіки доцільно скористатись синергетичним підходом. Синергетика як наука досліджує загальні закономірності функціонування систем, що самоорганізуються, принциповою особливістю яких є наявність позитивного зворотного зв'язку, який означає, що зовнішній вплив на систему може посилюватись за рахунок її внутрішніх ресурсів. Синергетичний підхід сприяє формуванню освітнього середовища не лише для розвитку системи неперервної освіти, але й для підвищення її ефективності. При цьому роль синергетичного чинника посилюється за умов нівелювання конфліктних ситуацій та пошуку компромісу; інтегрування системи неперервної освіти в суспільне мотивоване поле для успішного розв'язання соціально-економічних проблем; усвідомлення кожним учасником освітнього процесу своєї ролі в розв'язанні соціально-економічних проблем на загальнонаціональному чи регіональному рівнях.

Критерієм розвитку неперервної освіти є поведінка фахівця, випускника навчального закладу, суб'єкта трудової діяльності в подоланні проблем, які виникають у ході діяльності, вміння впоратись із проблемами в досягненні поставлених цілей.

Синергетична парадигма розвитку неперервної освіти передбачає перш за все високу якість підготовки кадрів, інтеграцію всіх способів освоєння випускником вищого навчального закладу цілісності знань, досвіду та взаємозв'язку із суспільством.

Проблемам розвитку неперервної освіти, їх подоланню, у тому числі шляхом синергетичного чинника, присвятили дослідження багато науковців. Серед них К. Брутян, В. Васнін, Г. Дмитренко, В. Кремень, О. Кримська, О. Крушельницька, С. Курдюмов, О. Мортякова, В. Олійник, Г. Осовська, О. Перфільєва, В. Савченко, В. Сафонова, М. Солощук, Г. Хакен та ін.

Проте, на думку авторів, в опублікованих роботах ще недостатньо уваги приділено підвищенню ефективності неперервної освіти у взаємозв'язку з розвитком науки, забезпеченням інноваційного розвитку неперервної освіти та її модернізації на всіх рівнях. Тому метою даного дослідження є обґрунтування на основі глибокого аналізу сучасного стану розвитку неперервної освіти концепції її подальшого розвитку та підвищення ефективності.

Останнім часом, коли зростає роль освіти в цілому в соціально-економічному розвитку країни й у кожній сфері економічної діяльності, значна увага приділяється підвищенню інтелектуального потенціалу працівників, у тому числі і за рахунок розвитку неперервної освіти. Підтвердженням цього є затвердження 14.08.2013 р. галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, основними принципами розвитку якої передбачено: неперервність, поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду, гнучкість у реагуванні на суспільні зміни та прогностичність, інноваційність. На думку авторів, вони можуть бути покладені в основу розвитку неперервної освіти в цілому. Адже вона передбачає створення системи випереджальної неперервної підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, у тому числі у сфері наукоємних технологій.

Сьогодні, коли українська економіка перебуває у стані рецесії, а валовий внутрішній продукт на душу населення є одним із найнижчих у Європі, важливою є підготовка такого фахівця, який зумів би змінити цю ситуацію (рис. 1).

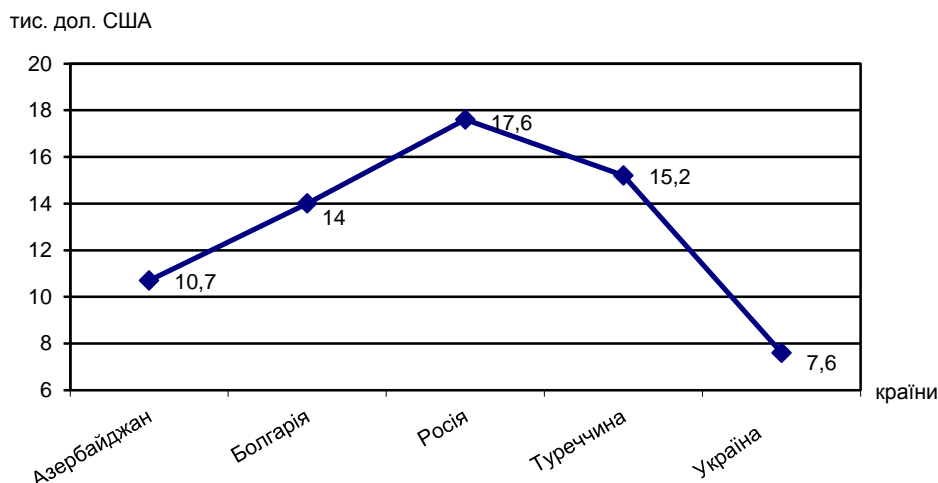

Рис. 1. Величина ВВП на душу населення (за паритетом купівельної спроможності, тис. дол. США, 2011 рік)

Підготовка таких спеціалістів, як свідчить світовий досвід, можлива за умов:
 постійного вдосконалення структури освітньої сфери відповідно до вимог інноваційного розвитку економіки;
 забезпечення доступності якісної освіти незалежно від доходів сім'ї, місця проживання того, хто навчається;
 успішного розв'язання проблем розвитку освіти;
 ефективного управління навчальними закладами.
 Успішний розвиток неперервної освіти пов'язаний із подальшим підвищенням якості освіти, розширенням номенклатури спеціальностей відповідно до потреб ринку,

активним впливом на ринок використання інноваційних технологій у підготовці кадрів та інтелектуального капіталу тощо [1].

Неперервна освіта включає всі її ланки, зокрема дошкільну, шкільну, професійно-технічну, вищу та післядипломну. У структурі останньої важливе місце займає вища освіта. У 2013/14 навчальному році функціонувало 803 вищих навчальних заклади, мережа яких до 1995/96 навчального року зростала, а з цього року має місце протилежна тенденція (рис. 2).

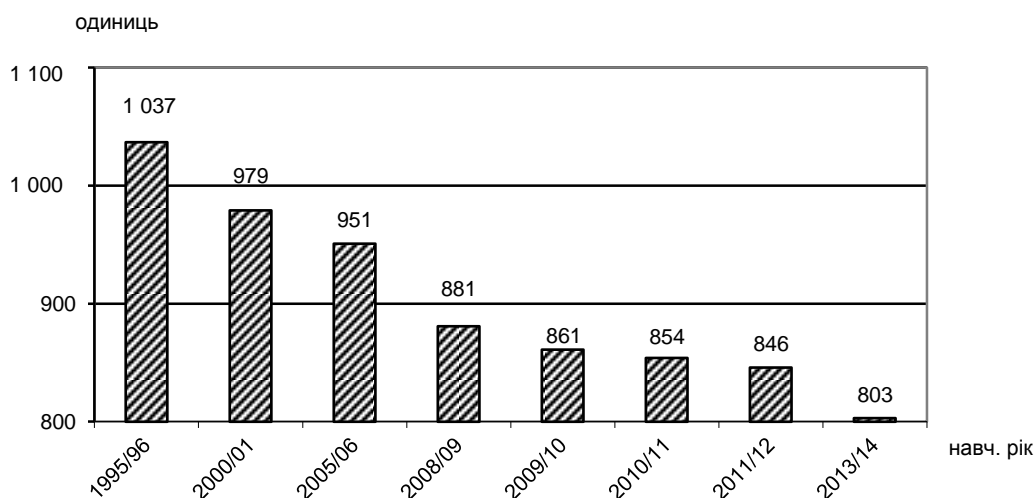

Рис. 2. Динаміка мережі вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації

Водночас останнім часом зменшується й чисельність студентів українських вишів (рис. 3).

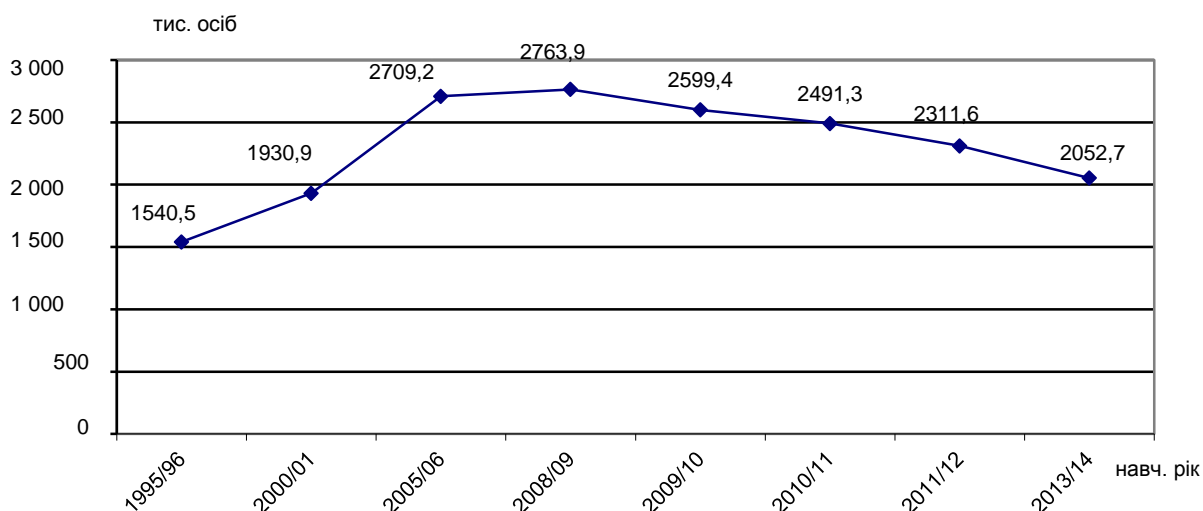

Рис. 3. Чисельність студентів вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації

Особливо важлива роль в підвищенні інтелектуального потенціалу суспільства, у виконанні основних функцій

системою неперервної освіти належить такому показнику вищої освіти, як підготовка кадрів ВНЗ (рис. 4).

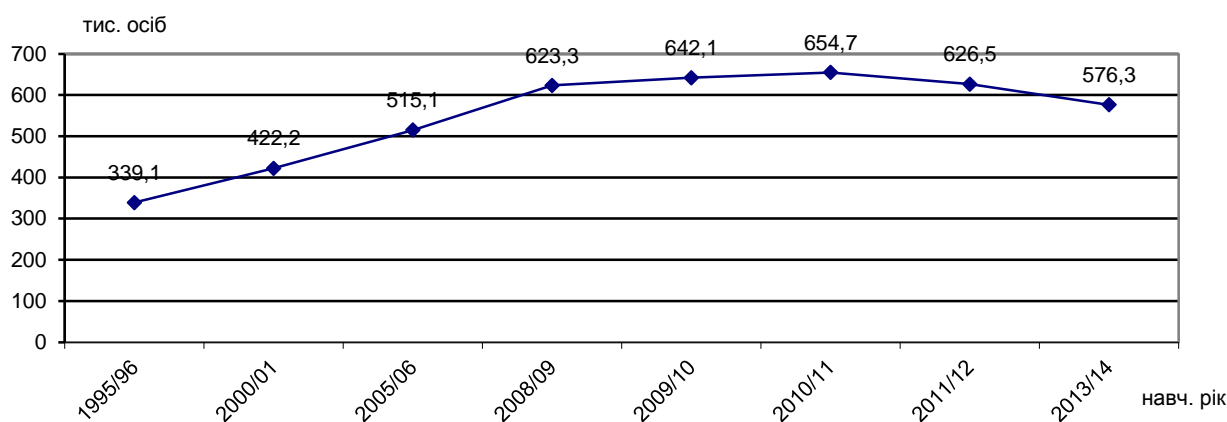

Рис. 4. Динаміка підготовки фахівців вищими навчальними закладами України

Дані рис. 4 свідчать про важливість ВНЗ у розвитку неперервної освіти, у задоволенні попиту населення на освітні послуги. Адже основними завданнями вищих навчальних закладів є формування різноманітних і гнучких пропозицій, які враховують потреби населення, перш за все молоді, роботодавців, місцевих громад і суспільства в цілому, а також надають різноманітні можливості для використання наявних ресурсів, збільшення обсягів освітніх послуг; розширення доступності освіти в цілому і вищої, зокрема, для всіх верств населення, у тому числі для соціально вразливих груп, які з якихось причин раніше не отримували таких послуг; підтримка показників охоплення населення вищою освітою [2]. Слід зауважити, що це спостерігається, безперечно, перш за все серед молоді. Проте ця тенденція простежується й серед людей старших

вікових груп. Останнім часом для такої категорії населення з'явилися вищі навчальні заклади так званого "третього покоління", де люди пенсійного віку можуть освоїти Інтернет, отримати знання з психології тощо [3].

Неперервна система освіти включає й вищі навчальні заклади, що створюються при підприємствах, транснаціональних корпораціях, які виступають конкурентами до діючих вишів, у першу чергу державних. Адже ці вищі навчальні заклади, як свідчать дані аналізу авторів, мають достатні матеріальні та людські ресурси, запас унікальних професійно-практично-орієнтованих знань, накопичених у процесі діяльності персоналу підприємств та організацій [4].

Усе це позитивно впливає на зростання в цілому освітнього рівня населення (таблиця).

Таблиця

Зростання освітнього рівня населення

	Усі домогосподарства		у тому числі населення, яке проживає					
			у міських поселеннях			у сільській місцевості		
	2011 р.	2012 р.	у великих містах	у малих містах	усього			2011 р.
Кількість населення віком від 6-ти років включно – всього (тисяч)	41 089,9	40 896,9	17 283,3	10 368,9	27 747,6	27 652,2	13 342,3	13 244,7
Розподіл населення (%) віком від 6-ти років включно за рівнем освіти								
повна вища	19,4	19,9*	29,6	18,1	24,8	25,2	8,2	8,8
базова вища	1,3	1,2	1,6	1,2	1,5	1,5	1,0	0,6
неповна вища	18,0	18,4	20,3	20,8	20,0	20,5	13,7	13,9
повна загальна середня	37,9	38,0	31,5	39,0	35,4	34,3	43,0	45,6
базова загальна середня	11,6	11,4	8,2	10,0	8,6	8,9	18,0	16,8
початкова загальна середня	6,9	6,2	4,1	5,9	5,2	4,8	10,4	9,1
не мають початкової загальної та неписьменні	4,9	4,9	4,7	5,0	4,5	4,8	5,7	5,2
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Довідково: частка населення віком від 6-ти років включно, яка має професійно-технічну освіту</i>	20,4	21,3	18,8	22,7	20,7	20,2	19,8	23,6

* За даними [5, с. 50–52].

Підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня відбувається також шляхом стажування та курсової підготовки. Ця система особливо актуальною є в умовах, коли випускники вишів слабо адаптуються до нових умов діяльності, повільно переорієнтовуються під умови роботи підприємств, не здатні передбачати розвиток науково-технічних напрямів, які визначають їх ділові перспективи. Курси підвищення кваліфікації організуються для поглиблення професійних знань випускників, а також для ознайомлення останніх із найновішими досягненнями відповідних галузей економіки. Слухачі цих курсів, окрім теоретичних і практичних занять, можуть отримати індивідуальні консультації. Водночас курси сприяють розширенню зв'язків як з окремими випускниками, так і з їх асоціаціями.

Важливою формою підвищення кваліфікації є участь у науково-практичних конференціях, стажування на підприємствах як своєї країни, так і за кордоном. Останнім часом з'явилася можливість стажування як студентів, так і для випускників. При цьому фінансування такого підвищення кваліфікації може здійснюватись за рахунок цільових програм, програм обміну, грантів тощо. Підвищуючи компетентність своїх викладачів, вищі навчальні заклади тим самим підвищують і свою конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг.

Проте нинішня система неперервної освіти потребує подальшого вдосконалення. Для підвищення освітнього рівня важливо забезпечити формування мотивації необхідності якісного освоєння професійно значущої інформації. А отже, неперервна освіта потребує від її учасників високого інтелектуального потенціалу (і викладача, і студента), необхідного для усвідомлення самого процесу навчання. Висока інтелектуальна підготовка стає важливою частиною професійної освіти. Тобто розвиток економіки на інноваційній основі потребує формування в кожного працівника постійної потреби вчитись протягом усього життя.

Формування необхідності в постійному вдосконаленні освіти підкреслюється, зокрема в документах ЮНЕСКО, у яких неперервність освіти визначена пріоритетним напрямом розвитку ще в 60-ті роки минулого століття. Проте політика неперервної освіти була сформована лише в останнє десятиріччя минулого століття. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Рада Європи, Європейська комісія, Міжнародний банк реконструкції та розвитку також підкреслюють необхідність забезпечення неперервності освіти. Це є реакцією міжнародної спільноти на ті трансформації, що відбуваються в соціальній та економічній сферах.

У Європі уже 1996 рік було оголошено роком неперервної освіти. Це допомогло виявити рівень зацікавленості людей в її розвитку, оцінити ступінь їх згоди з основними принципами функціонування останніх, концепції розвитку неперервної освіти. До речі, ОЕСР ініціювала зустріч міністрів держав-членів на тему "Перетворюючи навчання протягом усього життя в реальність для всіх". У підсумковому документі (комюніке) цієї зустрічі знайшли відображення основні підходи до реалізації стратегій неперервної освіти: роль і відповідальність важливих учасників, залучених до процесу розвитку сфери неперервної освіти, а також пропозиції щодо залучення нових форм інвестицій у дану сферу [6, с. 4–5]. І в цьому мають бути зацікавлені і держава, і громадські фонди, і роботодавці, і домогосподарства. Адже розвиток освіти в контексті забезпечення її неперервності сприяє: визначенню результатів усіх форм навчання (формальне, неформальне, інформальне); розвитку базових навичок, розширенню їх традиційного набору, включаючи стимулювання мотивації до навчання та розвитку здатності до самонавчання; переосмислення базових навичок, розширяючи їх традиційний набір і включаючи стимулювання мотивації до на-

вчання та розвитку здатності до самонавчання; переосмислення пріоритету доступності освіти з точки зору концепції навчання протягом усього життя; розподілу фінансової відповідальності між різними зацікавленими учасниками освітнього процесу; зміцненню взаємодії між широким колом зацікавлених учасників освітнього процесу, включаючи заклади освіти, державні органи тощо [6, с. 7].

Оголошення 1996 року Європейським роком неперервної освіти дозволило підвищити значущість концепції у свідомості громадян, сприяло зміцненню співробітництва закладів освіти з бізнес-суспільством (головним чином, із підприємствами малого та середнього бізнесу), а також громадянським суспільством.

У 1997 р. на XIX Генеральній конференції ЮНЕСКО неперервну освіту визначили як освіту, не обмежену ні в часі, відносно термінів навчання, ні у просторі. Ця ланка освіти, як свідчить досвід, об'єднує всю діяльність і ресурси в освітній сфері, спрямовану на досягнення гармонійного розвитку потенційних здібностей особистості.

В умовах науково-технічного прогресу в забезпеченні неперервної освіти зацікавлені не лише всі категорії громадян, а й практично всі держави. Адже неперервна освіта сприяє засвоєнню нових технологій та ноу-хау, розвитку здібностей, необхідних для успішної соціальної адаптації, зокрема в умовах змінюваного ринку праці та формування нових професій.

Усе це потребує вдосконалення системи неперервної освіти, формування більш гнучких пропозицій на ринку освітніх послуг. Тобто парадигма неперервної освіти має бути спрямована на задоволення потреб населення в освітніх послугах, на зміцнення зв'язку вищої освіти з ринком праці, створення умов для розвитку зв'язку останньої з органами місцевої влади, синергетичної дії всіх цих напрямів, формування відповідного середовища, дослідження досвіду інших країн тощо.

У розвитку неперервної освіти заслуговує на увагу досвід Німеччини, що базується на наступних принципах: розширення освітніх можливостей для населення; підвищення соціальної включеності найбільш вразливих груп громадян;

підтримки різноманіття форм і способів навчання на основі використання новітніх технологій; заохочення, підтримки та розвитку партнерських відносин закладів освіти з іншими зацікавленими сторонами, включеними в освітній процес.

У цілому розвиток неперервної освіти в Німеччині орієнтований на забезпечення своїх громадян необхідними умовами для розвитку та постійного оновлення їх професійних, особистих чи суспільних навичок формування самостійного способу життя, який сприяє ефективному функціонуванню суспільства в цілому. Навчання протягом усього життя – це масштабний життєвий план, відповідальність за виконання якого несуть самі громадяни.

Практично в усіх високорозвинених країнах розвитку неперервної освіти приділяється значна увага. А тому їх досвід доцільно використовувати в Україні. На глибоке переконання авторів, це буде слугувати, перш за все, підвищенню інтелектуального й освітньо-кваліфікаційного рівня населення – одному з найсуттєвіших чинників зростання ефективності економіки. Приміром, у тій же Німеччині кожен громадянин вважає, що освіта – це не кінцевий результат, а процес індивідуального розвитку з використанням усіх можливих форм і способів навчання. У даній країні склався особливий підхід, у рамках якого ефективна стратегія неперервної освіти передбачає розвиток різносторонньої культури навчання. Останній передбачає високий ступінь самостійності, самодисципліну, мотивацію індивіда до отримання знань, взаємодію освітніх закладів і державних об'єднань з іншими соціальними партнерами, незалежними фінансовими організаціями та асоціаціями.

Значна увага неперервній освіті приділяється й у Франції. Тут встановлюється міцний зв'язок між наявним рівнем освіти індивіда і системою додаткової освіти та професійної підготовки, який передбачає:

отримання індивідом певного рівня освіти не як джерела енциклопедичних знань, а як ключа для покращення базових і спеціалізованих знань;

систему додаткової освіти та професійної підготовки, що враховує обсяг знань, отриманих на попередньому етапі навчання, і концентрує увагу на оволодінні індивідом додатковими знаннями і навичками;

досягнення такого рівня кваліфікації, що може набуватися за рахунок урахування освітніх кредитів, накопичених у ході навчання на попередніх етапах освіти та підготовки; у процесі навчання за програмами додаткової освіти, що мають забезпечити отримання індивідом кваліфікації, визнаної на ринку праці;

що освіта протягом усього життя має забезпечити індивідів широкими можливостями вибору програм додаткової освіти, а також оцінювання їх професійних навичок [6, с. 9].

У даній країні функціонує більше 40 тис. організацій, що надають усім бажаючим додаткову освіту. Її у Франції розглядають як систему, в життєдіяльності якої бере участь велика кількість різноманітних елементів і структур. Проте переважна більшість із них – це державні заклади, хоча функціонують і громадсько-державні та приватні.

У розвитку освіти в Ірландії пріоритетне значення відводиться неперервній. Основною метою розвитку неперервної освіти в даній країні є отримання нових знань, удосконалення професійних навичок і компетенцій, а важливими її складовими – забезпечення орієнтації на потреби споживачів, безперервний перехід між різними рівнями системи освіти. Таким чином, неперервна освіта в Ірландії орієнтується на забезпечення:

оптимізації участі населення в освітній діяльності на всіх рівнях;

недопущення збільшення чисельності громадян, які не мають закінченої шкільної освіти;

формування сучасної структури та змісту освітніх програм на інноваційній основі;

розширення реальних можливостей для населення отримати перш за все середню освіту;

формування необхідної освітньої інфраструктури, що включає розгалужену мережу консультаційних об'єктів і центрів психологічної підтримки;

підвищення рівня участі населення в розвитку вищої освіти відповідно до потреб соціально-економічного розвитку країни, її доступності, перш за все, для соціально вразливих верств населення;

підвищення рівня відповідальності всіх зацікавлених сторін у розвитку та підтримання ефективності освіти на кожному робочому місці.

У підвищенні якості неперервної освіти та її ефективності важлива роль відводиться реалізації Болонської декларації, яка передбачає формування єдиного європейського простору вищої освіти відповідно до державних освітніх стандартів. Усе це, у свою чергу, потребує розробки та впровадження компетентного підходу, взаємозв'язку академічних знань і практичних умінь, що забезпечить підготовку мобільних професійних кадрів, покращення їх освітнього та кваліфікаційного рівня.

Для цього має бути забезпечено:

проведення атестації професорсько-викладацького складу з урахуванням необхідності забезпечення навчального процесу відповідно до нових вимог;

посилення взаємодії освітньої сфери з потенційними роботодавцями з метою сприяння отриманню практичних навичок і подальшого працевлаштування випускників;

розробку критеріїв ефективності підготовки кадрів і здійснення заходів щодо оцінювання ефективності їх діяльності з урахуванням отриманих знань, умінь і навичок;

обґрунтування пропозицій щодо нормативно-правового забезпечення вдосконалення системи неперервної освіти, що передбачають необхідність у навчальному процесі активного використання сучасних технологій та методів навчання, дистанційних форм, тісних контактів з роботодавцями щодо реалізації цільових замовлень на підготовку фахівців;

неперервність освіти для розвитку інтелектуального та професійного потенціалу;

реалізацію сталого професійно-кваліфікаційного та посадового зростання;

спадковість і послідовність між рівнями та ступенями освіти – від теоретичних основ до вміння та оволодіння практичними навичками, від застосування самоцінності в професійній діяльності до формування професійної компетентності [7, с. 11–12].

Поліпшенню якості неперервної освіти сприяє науково-технічний прогрес, активно проникаючи в освітню сферу в цілому, що дозволяє впроваджувати нові технології навчання. Скажімо, дистанційні технології дозволяють максимально зручно для користувачів здійснювати опосередковане спілкування з викладачем чи консультантом. Останнім часом у систему неперервної освіти впроваджуються кейс-технології, бенчмаркінг, тренінги особистого професійного зростання, організаційно-діяльнісні ігри, проблемно- і проектно-орієнтоване навчання (творчі майстерні, проектні та ситуаційні сесії, міждисциплінарні проекти, а також проекти за реальними запитами замовників тощо). У підвищенні якості підготовки кадрів важлива роль відводиться активній участі студентів, слухачів, курсантів у роботі бізнес-інкубаторів [8].

Усе це сприяє формуванню освітнього інноваційного середовища фахівця, який володіє якостями інноваційної особистості, характерними особливостями якої є: креативність, компетентність, комунікативність та висока моральність.

Таким чином, в Україні, як, до речі, і в країнах Західної Європи, останнім часом здійснюється переосмислення пріоритету доступності освіти з точки зору навчання протягом усього життя; пошук ефективних способів зацікавлення всіх неперервним освітнім процесом; зміцнення взаємодії та розвитку партнерства між широким колом зацікавлених учасників освітнього процесу. У цьому контексті має постійно вдосконалюватись неперервна освіта шляхом:

удосконалення механізмів управління системою неперервної освіти на основі ефективного використання комунікативних мереж, автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації та інформаційно-методичних матеріалів;

підвищення ефективності методології відбору змісту, методів і організаційних форм навчання та виховання майбутніх фахівців;

розробки методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу кожного студента, формування вмінь самостійно набувати знання, здійснювати діяльність щодо збору, обробки, передачі та збереження інформаційного ресурсу та його продукування [9, с. 96–97].

Література: 1. Ковтуненко К. В. Основні підходи до формування інтелектуального капіталу: зміст та роль в інноваційному розвитку підприємств / К. В. Ковтуненко // Економіка розвитку. – 2013. – № 3 (67). – С. 59–62. 2. Ніколайчук М. В. Тенденції та

закономірності управління людським капіталом суб'єкта господарювання / М. В. Ніколайчук // Економіка розвитку. – 2012. – № 1 (61). – С. 63–68. 3. Кохно Д. О. Амортизація інтелектуального капіталу / Д. О. Кохно // Економіка розвитку. – 2013. – № 3 (67). – С. 93–96. 4. Риковська О. В. Людський капітал сільської місцевості: сучасний стан, напрями якісного вдосконалення / О. В. Риковська // Економіка розвитку. – 2012. – № 4 (64). – С. 40–45. 5. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – С. 50–52. 6. Перфильева О. В. Международные стратегии непрерывного образования: роль и опыт вузов / О. В. Перфильева // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 10. – С. 4–5, 7, 9. 7. Решетников В. А. Концептуальные подходы к подготовке специалистов в области управления здравоохранением / В. А. Решетников, Л. Е. Скырская, Л. Е. Сырцова и др. // Здравоохранение Российской Федерации. – 2003. – № 6. – С. 11–12. 8. Воликов В. В. Удосконалення механізму фінансування та вкладення бюджетних коштів у виконання науково-дослідних робіт / В. В. Воликов // Економіка розвитку. – 2014. – № 1 (69). – С. 5–12. 9. Капитанова О. В. Использование новых информационных технологий как условие подготовки курсантов к иноязычной коммуникации / О. В. Капитанова // Высшее образование сегодня. – 2008. – № 11. – С. 96–97.

References: 1. Kovtunenکو K. V. Osnovni pidkhody do formuvannya intelektualnogo kapitalu: zmist ta rol v innovatsiinomu rozvytku pidpryemstv [Main Approaches to Intellectual Capital Formation: the Essence and Role in the Company Investment Development] / K. V. Kovtunenکو // Ekonomika rozvytku. – 2013. – No. 3 (67). – P. 59–62. 2. Nikolaichuk M. V. Tendentsii ta zakonmirnosti upravlinnia liudskym kapitalom subekta hospodariuvannya [Trends and Regularities of the Economic Entity Human Capital Management] / M. V. Nikolaychuk // Ekonomika rozvytku. – 2012. – No. 1 (61). – P. 63–68. 3. Kokhno D. O. Amortyzatsiia intelektualnogo kapitalu [Intellectual Capital Amortization] / D. O. Kokhno // Ekonomika rozvytku. – 2013. – No. 3 (67). – P. 93–96. 4. Rykovska O. V. Liudskiy kapital silskoi mistsevosti: suchasnyi stan, napriamy yakisnoho vdoskonalennia [Rural Human Capital : Current State and Quality Improvement] / O. V. Rykovska // Ekonomika rozvytku. – 2012. – No. 4 (64). – P. 40–45. 5. Sotsialno-demohrafichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrainy u 2012 rotsi (za danymy vybirkovoho obstezhennia ymov zhyttia domohospodarstv Ukrainy). Statystychnyi zbirnyk. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2012. – P. 50–52. 6. Perfileva O. V. Mezhdunarodnye strategii nepreryvnogo obrazovaniya: rol i opyt vuzov / O. V. Perfileva // Vysshee obrazovanie segodnya. – 2008. – No. 10. – P. 4–5, 7, 9. 7. Reshetnikov V. A. Kontseptualnye podkhody k podgotovke spetsialistov v oblasti upravleniya zdavo-okhrameniem / V. A. Reshetnikov, L. E. Skvyrskaya, L. E. Syrsova et al. // Zdravookhramenie Rossiyskoy Federatsii. – 2003. – No. 6. – P. 11–12. 8. Volikov V. V. Udokonalennia mekhanizmu finansuvannia ta vkladennia biudzhetykh koshtiv u vykonannia naukovykh doslidnykh robot [Improvement of the Mechanism of Research and Science Financing and Budget Investment] / V. V. Volikov // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 1 (69). – P. 5–12. 9. Kapitanova O. V. Ispolzovanie novykh informatsionnykh

tekhnologiy kak uslovie podgotovki kursantov k inoyazychnoy kommunikatsii / O. V. Kapitanova // Vysshee obrazovanie segodnya. – 2008. – No. 11. – P. 96–97.

Інформація про авторів

Гарашук Олена Василівна – докт. екон. наук, доцент, заступник начальника управління організаційного та інформаційного забезпечення – начальник відділу взаємодії з громадськістю та ЗМІ і міжнародного співробітництва Державної інспекції навчальних закладів України (03065, Україна, м. Київ, вул. Метробудівська, 5а, e-mail: mon7@ukr.net).

Кутенко Віра Іванівна – докт. екон. наук, професор, головний науковий співробітник відділу соціоекологічних проблем сталого розвитку Державної установи "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України" (01032, Україна, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60, e-mail: kutcenko_vi@ukr.net).

Інформація об авторах

Гарашук Елена Васильевна – докт. екон. наук, доцент, заместитель начальника управления организационного и информационного обеспечения – начальник отдела взаимодействия с общественностью и СМИ и международного сотрудничества, Государственной инспекции учебных заведений Украины (03065, Украина, г. Киев, ул. Метростроевская, 5а, e-mail: mon7@ukr.net).

Кутенко Вера Ивановна – докт. екон. наук, профессор, главный научный сотрудник отдела социэкологических проблем устойчивого развития Государственного учреждения "Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины" (01032, Украина, г. Киев, бул. Т. Шевченка, 60, e-mail: kutcenko_vi@ukr.net).

Information about the authors

O. Garashchuk – Doctor of Science in Economics, Associate Professor, Deputy Chief of Organizational and Information Support – Head of Public Media and International Cooperation of the State Inspectorate of Educational Institutions of Ukraine (5a Metrobudivska St, 03065, Kyiv, Ukraine, e-mail: mon7@ukr.net).

V. Kutsenko – Doctor of Economics, Professor, Principal Researcher of the Department of Socio-Ecological Problems of Sustainable Development of the State Institution "Institute of Economics of Natural Resources and Sustainable Development of NAS of Ukraine" (60 T. Shevchenko blvd., 01032, Kyiv, Ukraine, e-mail: kutcenko_vi@ukr.net).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Афанасьев М. В.

Стаття надійшла до ред.
22.04.2014 р.